

LEMHÉNYI DR. HANKÓ VILMOS (Parajd, 1854. március 02. – Budapest, 1923. november 21.) főreáliskolai kémia-fizika tanár, majd igazgató, tudományos kutató, publicista, szerkesztő

Apja Hankó János Désaknán bányamérnök, anyja Tapler Klára. Házasságukból 6 fiú és 1 lánygyerek született. Vilmos második volt a sorban. Felesége Ditrói Puskás Gizella három gyermekkel áldotta meg (Gizella, Vilmos és Ilona).

„...Középiskoláit Kolozsvárt, Budapesten és Lőcsén, egyetemi tanulmányait Kolozsvárt végezte. Ugyanott szerezte tanári és bölcsészdoktori oklevelét – előbbi kémia és fizikából – 1877-ben. Még ugyanezen évben kezdte meg tanári működését a dévai reáliskolánál. 1879-ben állami kiküldetéssel az ausztriai és németországi laboratóriumok tanulmányozására indult. Ezen útja alatt olyan nagyságokkal került érintkezésbe, mint Bunsen, Kirchoff és Liebig, akiknek műhelyeiből a kémiai tudomány leghatalmasabb alapkövei kerültek ki. E világhírű mesterek munkájának közvetlen szemlélése kitörülhetetlen benyomásokkal töltötte meg lelkét, hogy hazatérése után e nagyértékű tapasztalatokkal gazdagítva léphessen be a kultúra munkásainak csapatába...”

„...Hankó Vilmos 1885-ben jött a budai főreáliskolához., s mint dr. Say Móric utóda a vegytani katedrán, elődjéhez méltó hírnéven kívül nagy szellemi kincset is hozva. Itteni 36 évig tartó működése alatt mindkettőt megsokszorozta nagyterjedelmű és ritka értékű munkájával. 1907-től a főreáliskola igazgatója...”

„...Iskolai munkaköre főleg a kémia tanítása volt. E hatalmas lendületnek indult tárgyat a tanulóifjúság ismereteihez és értelmi fokához alkalmazni a középiskolában azért volt könnyű feladat, mert pályájára Hankó ritka készséget hozott magával.

Biztossággal uralkodott tárgyának minden részletén, e mellett ritka ügyességű kísérletező volt. Finom érzékkel nemcsak azt választotta ki, ami a tárgy szempontjából szükséges és hasznos, hanem megragadott mindent, amivel kincsekkel bővelkedő drága magyar földünk szeretetét, erős fajunk értékeinek megbecsülését beolthatta tanítványainak lelkébe. Órai szellemet foglalkoztató, lelket nemesítő, pihentető tevékenységben múltak. Érthető, hogy ilyen tanár sok jeles tehetséget fejlesztett naggyá és a magyar kémikusok nem egy kitűnősége az ő vezetése és tanítása folytán szerzett hírnevet magának, dicsőséget a magyar kultúrának és megbecsülést első tanítómesterének. A kémiai szertárt céltudatos gyűjtéssel oly gazdaggá tette, hogy középiskoláink közül e tekintetben alig vetekszik valamelyik a budai főreáliskolával.

Dr. Hankó Vilmosnak az iskolán kívül folytatott tudományos és kulturális munkálkodása oly nagyterjedelmű, hogy annak pusztá felsorolása is külön meghaladná egy kis füzet kereteit. Önálló kutatásairól beszámoló értekezései főleg az analitikai kémia köréből valók. Ezek száznál jóval nagyobb számban részben önállóan, részben a szaklapokban és folyóiratokban jelentek meg. (Műegyetemi lapok, Akadémiai Értesítő, Math. és Természettudományi Értesítő, Természettudományi Közlöny, Magy. Balneológiai Értesítő, stb.). Számos tanulmánya német nyelven is megjelent. Értékükre abból is

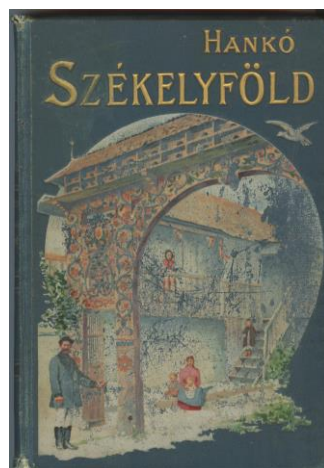
következtethetünk, hogy a „Magyar búza sikértartalma” című dolgozatával az Akadémián elnyerte a Lévy-díjat. A tudomány mezején való becses munkája elismeréseképpen az Akadémia 1894-ben levelező tagjai közé választotta. E minőségben számos dolgozatát adta elő az akadémiai üléseken.

Külön kell kiemelnünk tudományos működését a balneológia terén. Itt különösen nagybecsű kutatásokról kellene beszámolnunk, amelyekkel nemcsak a balneológiai tudományban, hanem közgazdasági életünkben is elévülhetetlen érdemeket szerzett. Ásványvizeink megismertetésében, kémiai összetételük megállapításában, hazánk határain túl, messze földön is híressé tette nevét. Ezekkel a fűrésztó elemzésekkel, amelyeket ő a legnagyobb gonddal végzett, nemcsak ásványvíz-kereskedelmünknek tett nagybecsű szolgálatokat, hanem a gyógyvizek összetételéről uralkodó felfogásnak is. E körből való dolgozatai és cikkei a számos szaklap közleményein kívül leginkább a Magyar Balneológiai Közlöny hasábjain jelentek meg, amelynek Hankó Vilmos szerkesztője volt. Számos, idevágó önálló műve könyvalakban is megjelent: „Magyarország fürdői és ásványvizei”, „Melyik fürdőre menjünk”, „Az erdélyrészi fürdők és ásványvizek”, „Budapest fürdői”, stb.

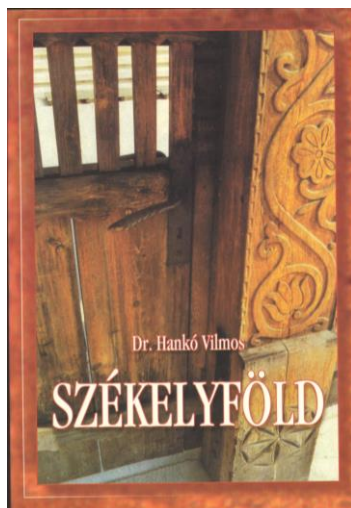
Balneológiai munkássága mellett nem hagyta megműveletlenül az egészségügy mezejét sem. Számos higiéniai munkássága jelent meg a folyóiratokon kívül a napilapokban, valamint önálló kötetekben is...”

„...Mindezen balneológiai és higiéniai munkálatok személyét e téren elsőrangú szaktekintéllyé emelték, sőt bizvást mondhatjuk, hogy e téren mai nap hazánkban alig van nagyobb önála.

Hankó Vilmos kulturális munkálkodása az előbbiekkal nemcsak egyenértékű, hanem talán nemzeti szempontból meg is haladja azokat. Az elvont kutatás helyett inkább népszerű irányban haladva iparkodott a természettudományos műveltséget minél szélesebb körben terjeszteni. Ennek elérésére kiváló képességekkel rendelkezett. Mint író, gyönyörű stílusa, szabatos, világos, könnyed előadása által oly vonzóvá tudta tenni tárgyát, hogy olvasmányai után valósággal lelkileg felüdülve érezzük magunkat. Különösen az ifjúság rajong olvasmányaiért, amelyek érdekességüknél fogva a felnőtteknél is nagy népszerűségnek örvendenek. Közismert munkái: Természettudományi Olvasmányok, 3 kötet, Budapest, 1890. (Szerényivel együtt). Universum, 10 kötet, különösen az ifjúság igényeit elégítik ki. Hasonló céllal készült, de a nagyközönségre való tekintettel is: Kémia a mindennapi életben, Házi kincstár, stb. Külön kell itt kiemelnünk „Székelyföld” című munkáját, mely angolul is megjelent. Szűkebb hazájának, kincses Erdélyországnak ezen mesteri leírása a magyar tájleírások valóságos ékessége. (2003-ban újra kiadták Debrecenben – sic.)

1896-os eredeti kiadás

2003-as debreceni utánnomás

Rajongó hazaszeretete, fajunk erejébe vetett hite, mely új és maradandó alkotásokra teszi képessé az akarattól áthatott magyart, különösen ott ragyog írásaiban, ahol az alkotó magyar géniuszunk hódol. (A magyarság ereje, Budapest, 1915.) A nagy magyar feltalálóról és természettudósokról írt munkájában nemes fanatizmussal ismertette a kezdeményezéseket, amelyekkel a magyar feltalálók számára több ízben biztosította is a prioritás pálmáját.

A tankönyvirodalomban elért hírnevét e téren való nagy termékenysége mellett azoknak a kitűnő munkáknak köszönheti, amelyekkel egyaránt nagyszerűen alkalmazkodik úgy a tanítás igényeihez, mint a tanulók értelmi színvonalához. Első volt, ki a magyar iskolának módszeres kémiai tankönyveket adott.

Hankó Vilmos ritka termékenységű írói munkáját mindennél jobban terjedelme jellemzi: a több mint 100 kötet, több mint 300 füzet, több mint ezer, lapokban, folyóiratokban megjelent értekezés; mind az ötödfél évtizedes írói munka eredménye.

Természetes, hogy ily hatalmas tudományos, kulturális és közérdekű tevékenység nem maradhatott elismerés nélkül. A királyi elismerésen kívül, melyhez balneológiai érdemeiért jutott, kiállításokon úgy itthon, mint külföldön, (London, Páris, Drezda) többször kapott kiállított gyűjteményeiért, közreműködéséért kitüntetést. (Díszoklevél, arany, ezüst és bronzérmek.) Tanári pályájáról való nyugalomba vonulásakor megkapta a tankerületi főigazgatói címet.

A magyar tudományos kémia fejlesztésében véghezvitt munkájának babérága, hogy a legnagyobb magyar kémikusnak, Than Károlynak „Die Entwicklung der wissenschaftlichen Chemie in Ungarn” című munkájában (Diegart: Beiträge aus der Geschichte der Chemie című művében) több helyen találkozunk nevével.

Hankó Vilmos magasan ívelő pályáját betegség nem zavarta. Halálát megelőzően rövid ideig gyöngéledett. Elmúlása utolsó pillanatáig tiszta öntudatú nemes lélek békességes elszenderülése volt...”

1923. november 23-án a Kerepesi-úti temető díszsírhelyén ritkán tapasztalt mélységes részvétellel hantoltak el egy koporsót, amelyben egy tudós, nemes, hazáját rajongásig szerető magyar ember alussza örök álmát: Lemhányi dr. Hankó Vilmos.

Ifjúkora éveitől élete alkonyáig dolgozott fáradságot nem ismerő buzgósággal a nemzet ügyének szolgálatában, egyaránt alkotva maradandót a tudomány és művelődés útján.

Munkássága elismeréseképpen Székelyföldön kutat és patakot neveztek el róla.

Átemelve az Universum X. kötetéből, 1924., melyet a többi kilenc kötet mellett Hankó Vilmos szerkesztett, s halála után lett kiadva. Szerző: G. C. (nagy valószínűséggel Grabovszki Camill). A kiegészítéseket Hankó András írta.

Legfőbb művei:

Chemia az ásványtan és földtan elemeivel (Budapest, 1892.)

Hazai kénes fürdők (Budapest, 1895.)

Székelyföld (Budapest, 1896. és Debrecen, 2003.)

Chemia (Budapest, 1898.)

A magyar búza chemiai összetétele (Gáspár Jánossal, Budapest, 1899.)

Régi magyar tudósok és feltalálók (Budapest, 1905.)

A magyar birodalom ásványvizei és fürdőhelyei (Pap Samuval, Budapest, 1907.)

Chemiai technológia (Reichenhaller Kálmánnal, Budapest, 1910.)

Chemia a mindennapi életben (Budapest, 1912.)